

Pedagogy

Sukhomlynskyi, 1980 – Sukhomlynskyi V.A. Vospytanye bez nakazanyi / V. A. Sukhomlynskyi // V. A. Sukhomlynskyi: yzbr. proyz. u 5 t. – T.5. – K.: «Radianska shkola», 1980. – S. 362-367.
Yashchuk, 2014 – Yashchuk I. P. Osnovy sotsialnoho partnerstva v navchalno-vykhovnomu zakladi u tvorchi spadshchyni V. Sukhomlynskoho / I. P. Iashchuk // Naukovyi visnyk MDU imeni V. O. Sukhomlynskoho. – 2014. – Vyp. 1.46 (108). – S. 176-180.

УДК 37.091.4Сух:165.74:82

Ілона Ярова, Маргарита Козир

«КАЗКОВА КІМНАТА»: ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНТЕРАКТИВ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ У РОБОТІ З ДІТЬМИ (НА МАТЕРІАЛІ ЛІТЕРАТУРНОЇ СПАДЩИНИ В. О. СУХОМЛІНСЬКОГО)

У статті досліджено літературну спадщину Василя Олександровича Сухомлинського, як цінний матеріал для засвоєння дітьми моральних та духовних засад, патріотизму та розвитку критичного мислення; проаналізовано праці науковців з досліджень творчої та наукової спадщини Сухомлинського; аргументовано вибір праці студентами; досліджено актуальність його методики; описано участь студентів II курсу, університету імені Бориса Грінченка у проекті «Дитяча усмішка»; представлено подальший план дій щодо розвитку проекту; висвітлено поняття «килимкові читання», розглянуто ефективність цього методу та досвід проведення такого роду занять по всьому світі; зазначено масштабність проекту та залучених осіб; описано проблематику та результативність проведених заходів; висвітлено мету проекту «Дитяча усмішка»; представлено створення першого екземпляру збірки та обгрунтовано актуальність саме формату «скрапбукінг».

Ключові слова: Дитяча усмішка, килимкові читання, літературна спадщина Василя Олександровича Сухомлинського, осучаснення казок, гуманна педагогіка, скрапбукінг.

The article investigates the literary heritage of Vasily Alexandrovich Sukhomlinsky as a valuable material for the moral and spiritual foundations of children, patriotism and the development of critical thinking; the works of scientists on researches of Sukhomlynsky's creative and scientific heritage are analyzed; the choice of labor is justified by students; the relevance of its methodology was investigated; describes the participation of students of the second year, the Borys Grinchenko University in the project «Children's Smile»; a further action plan for the development of the project is presented; The concept of «carpet readings» is covered, the efficiency of this method and the experience of holding such classes throughout the world are considered; indicated the scale of the project and the involved persons; describes the problems and effectiveness of the activities carried out; the purpose of the project «Children's Smile» is highlighted; It tells about the creation of the first copy of the collection and the relevance of the «scrapbooking» format is substantiated.

This article is aimed at presenting the relevance of the literary heritage of Vasily Alexandrovich Sukhomlinsky through the modernization of his tales, an important role in interactivity as a way of establishing emotional contact with the child. We also consider the role of the book in the process of personality formation.

The initiative group of students, having become acquainted with the legacy of Vasily Alexandrovich and realizing the relevance of her issues, began to modernize his tales. Moreover, we decided to issue a collection that would contain remaking tales of students and children, thus, engaging children in literature. So, choosing Vasil Alexandrovich's works, after reworking and illustrating, we decided to test them on children of the 3rd grade, schools of the I-III levels of the Obolon district, the city of Kyiv, choosing the method of «carpet readings», which is known all over the world by its efficiency.

Keywords: Children's smile, carpet reading, literary heritage of Vasily Aleksandrovich Sukhomlinsky, modernizing fairy tales, humane pedagogy, scrapbooking

Постановка проблеми. Спадщина Василя Олександровича Сухомлинського змусила замислитися нас про дітей нового покоління.

У сучасному світі, коли планшети, телефони, комп'ютери та ноутбуки захоплюють пальму першості серед товарів, то почуття перетворюються у смайлики і відходять на другий план. І хоча люди отримали безліч плюсів від користування гаджетами: можливість миттєво зв'язуватися з іншими, знаходити інформацію, не шукаючи велику кількість літератури в бібліотеках, замовляти квитки, купувати речі, здійснювати банківські операції та багато чого іншого, навіть, не виходячи з дому, проте отримали вагомий мінус – духовний занепад. У першу чергу це стосується сім'ї, адже проводячи багато часу, дивлячись в екран, батьки і діти віддаляються один від одного, вони рідко або взагалі не читають разом і все рідше говорять одне одному «Я тебе люблю». Більше того, висловити власний негатив для них легше, ніж поділитися прийнятними почуттями.

Спіраючись на зазначене вище, студенти 2 курсу Київського університету імені Бориса Грінченка, Інституту філології, які навчаються за освітньою програмою «Українська філологія», побачивши цінність казок Василя Олександровича Сухомлинського, які сповнені моралі, вирішили донести її до сучасних дітей. Василь Олександрович жив у близьких до природи умовах, які не завжди зрозумілі дітям сьогодення. Мало хто з дітей знає, як копати картоплю чи полоти бур'ян. Так і зародилася ідея переробити казки видатного педагога на сучасний лад. Відвідавши музей Сухомлинського та познайомившись з його онукою Лесею Віталіївною та донькою Ольгою Василівною, яких ми запросили до нашого творчого дослідницького колективу, ми почали працювати над проектом «Дитяча усмішка», метою якого є донесення моральної основи казок Василя Олександровича сучасним дітям.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Усе життя Василь Олександрович займався питаннями педагогіки та розробляв власні методи виховання дітей. Педагогічний талант виявився надзвичайно рано, адже вже в 17 років він став вчителем заочної школи, а в 30 – обіймав посаду директора Павлівської середньої школи, де і пропрацював наступні 23 роки, за які світ побачило безліч робіт як в науковій, так і в літературній галузі. Все це завдяки безмежній любові до дітей, про що і свідчить назва його найвідомішої праці – «Серце віддаю дітям».

Його спадщина надихала багатьох науковців на дослідження. До таких належить і Василь Захарович Смаль, який високо оцінив гуманний підхід В. Сухомлинського. На думку Василя Захаровича, педагогічна практика Василя Олександровича, спрямована на виховання дітей через казки, які хоч і коротенькі, але містять приклади з життя, що допомагають передати дітям цінні моральні принципи. В. Сухомлинський справив великий вплив на Василя Захаровича і ці та інші поради він описував у своїй книзі «Як виховати справжню людину».

Олександра Яківна Савченко зверталася до спадщини Василя Олександровича, щоб розкрити можливості патріотичного виховання школярів через художні твори. Адже Сухомлинський був переконаний, що

людина стверджується ще й як жива ланка у вічному ланцюзі поколінь. Безліч його творів присвячено вихованню любові до Батьківщини та свого роду. Олександра Яківна дійшла висновку, що твори В. Сухомлинського, за допомогою методики вдумливого читання та співпереживання допоможуть прищепити дитині розуміння про рідну країну, цінності людського життя, ставлення до природи, близьких людей та дому. Праця з творами Василя Олександровича у творчій формі дозволяє глибше проаналізувати твір та засвоїти основну думку.

Ткаченко Григорій Миколайович дослідив авторську систему Василя Олександровича у праці «Виховання школярів засобами слова у творчій спадщині В. Сухомлинського», а також встановив творчі джерела його поглядів на слово, як виховний засіб. Він зазначив, що значний вплив на свідомість великого педагога справляли народні звичаї, традиції, а також і твори тогочасних педагогів. Важливим є те, що Григорій Миколайович визначив прозові літературні твори В. Сухомлинського як новаторський внесок у проблему виховання школярів.

Отже, у вищезазначених працях відомих дослідників визначено, що Василь Олександрович Сухомлинський вважав найкращим способом закласти фундамент моральних та духовних цінностей дітям за допомогою свідомого осмислення літературних творів. Він завжди засуджував подання матеріалу аксіомою та її механічне зазубрювання. На його думку, діти мали самостійно дійти висновку, сформулювати власну точку зору, тому його можна впевнено назвати педагогом гуманної поведінки з дітьми. Варто зазначити, що Василь Олександрович не любив стандартні уроки в школі і як тільки на вулиці ставало тепло, він разом із дітьми проводив уроки на дворі, де діти могли бути ближчими до природи.

Таким чином, літературна та наукова спадщина Василя Олександровича Сухомлинського має неабияке значення і є актуальною на сьогоднішній день.

Мета статті. Статтю спрямовано на донесення актуальності літературної спадщини Василя Олександровича Сухомлинського через осучаснення його казок, важливу роль у проведенні інтерактиву як способу встановлення емоційного контакту з дитиною. Ми досліджуємо також роль книги у процесі формування особистості.

Виклад основного матеріалу. Ініціативна група студентів, ознайомившись зі спадщиною Василя Олександровича та зрозумівши актуальність її проблематики, взялася осучаснити його казки. Більше того, ми вирішили видати збірку, яка містила б перероблені казки студентів та дітей, таким чином, зацікавивши дітей до літератури. Обравши твори Василя Олександровича за основу, переробивши та проілюструвавши, ми вирішили протестувати їх на учнях 3-А класу школи I-III ступенів №231 Оболонського району міста Києва. Урок пройшов на належному науково-методичному рівні у творчій формі. Діти малювали комікси, ставили сценки та навіть створили власний діафільм. У процесі уроку кожна дитина була

надзвичайно активною, ніхто не боявся висловлювати власну думку. Ми зрозуміли, що діти таким чином дуже глибоко аналізують казки, виносять з них ті моральні засади, які хотів донести Василь Олександрович.

На цьому справа не закінчилася і наступний захід ми вирішили провести в цікавій формі «Килимкових читань» – нетрадиційній формі уроку, коли діти сидять на килимках на підлозі у колі та читають казки, обмінюючись міркуваннями. Цей метод допомагає дітям зблизитися, відчутти невимушену атмосферу, що дозволяє розслабитися та не боятися висловлюватися. Цю форму проведення уроків широко використовують по всьому світі, зокрема у Фінляндії та Америці. Більше того, сидячи на килимку, діти можуть брати із собою м'які іграшки, сидати так, як їм зручно або й зовсім встати та походити по класу. Діти не звикають до механічного конспектування слів вчителя чи підручника, а навпаки, вчать сприймати, запам'ятовувати й усвідомлювати інформацію на слух.

Отже, обравши такий метод проведення заняття, ми змову прийшли до 3-А класу, у якому така форма проведення була абсолютно новою, але спрацювала дуже ефективно. Важливим є те, що вчитель не стояв біля дошки, а так само, як і діти, сидів у колі на килимку, що зближує його з дітьми і руйнує стереотипне ставлення дітей до вчителя, як до керівника, якого часто бояться. У класі ми розвісили малюнки дітей і студентів, щоб створити творчу, невимушену та приємну атмосферу. Під час читання діти по-дорослому осмислювали проблематику казок, висловлювали власне ставлення до теми, наводили власні приклади з життя. Часом діти знаходили в казці такі проблемні питання, які навіть не бачили дорослі, що свідчить про глибокий аналіз казок дітьми. Учні також читали власні казки, після чого детально аналізували проблематику, головну ідею та робили висновки. Такий вид обговорення, окрім детального осмислення прочитаного та засвоєння моралі, розвиває критичне мислення, змушує замислитися над своїм життям та навчитися аналізувати твори.

Захід пройшов дуже вдало, створена нами невимушена атмосфера чудово вплинула на проведення читань. Діти зблизилися, навіть найсором'язливіші наважилися висловитися, був проведений детальний аналіз кожної казки, у процесі якого діти мали можливість повноцінно засвоїти моральні висновки кожного твору.

Ідучи по стопам Василя Олександровича Сухомлинського, наступний захід університетські «Килимкові читання під блакитним небом» – «Яблуні матері» – ми вирішили провести просто неба. У якості гостя був присутній ректор Київського університету імені Бориса Грінченка. Ці читання були присвячені Всесвітньому Дню Матері, тож більшість дітей прийшли за руку зі своїми матерями. У внутрішньому дворіку закладу вищої освіти вони мали можливість повторити досвід попередніх «Килимкових читань», але вже під відкритим небом. Основною задачею цих читань було донести до дітей важливість висловлення почуттів до своїх мам, адже сучасні діти навіть соромляться виявляти власні емоції. У ході

читань, вони разом із матерями зачитували свої казки та висловлювали думки щодо вчасного висловлення почуттів. Нами було охоплено також тему смерті, адже кожен з нас може втратити найдорожчу людину в будь-який момент і треба бути готовим до цього, вибачитися і сказати «люблю», допоки є можливість. З цього приводу висловилися і донька Василя Олександровича – Ольга Василівна і ректор Університету – Віктор Олександрович. В обговоренні брала участь і вчителька 3-А класу Олена Іванівна Терещенко, промова якої доторкнулася до душі кожного присутнього.

На нашу думку, ми досягнули мети – усвідомлення дітьми порушеної проблеми. Кожна дитина розкрилася під час читань, кожна погодилася, що її мама – найкраща і треба цінувати її доки вона поряд. Всі діти мали можливість сказати своїм матерям «я тебе люблю» та відчути взаємну любов. Цей захід не лише дітям допоміг розчулитися, а й студенти та викладачі змогли висловити свої почуття рідним людям. А в кінці, як заповідав видатний педагог, що у своєму житті кожний має посадити яблуню на честь матері, ми посадили дерева, прикрасивши їх стрічками.

Важко переоцінити важливість цих читань, адже ця тема дійсно є актуальною серед сучасного покоління і не можна не звертати на неї увагу.

Наш проект створив умови в яких дитина, відкриваючи книжку, потрапляє до кімнати казки, яка стає справжньою майстернею. Адже усвідомлюючи, перероблюючи та ілюструючи казки, кожен виховує в собі моральні та естетичні цінності. У першому кутку цієї кімнати знаходиться «долина читання». Тут діти, читаючи казки Василя Олександровича під блакитним небом, біля старого розлогого дубу під звуки природи, потрапляють до чарівного світу казки, де разом із героями переживають ситуації, що змушують замислитися. У другому кутку, на «килимку обговорення», діти діляться власними враженнями, щоб дійти висновку. Тут і зароджується розуміння моральних проблем, які описуються в казці. У наступному кутку розташовано невеличкий театр, де діти, осучаснюють казки, які прочитали. Вони самі обирають героїв, популярних серед однолітків, переінакшують ситуацію, яка знайома нинішньому поколінню, але при цьому зберігають ту мораль, яку хотів донести Василь Олександрович. І щоб закріпити результат, в останньому кутку розміщені мольберти, фарби та олівці, де діти можуть проілюструвати свою казочку. У цій кімнаті діти, переживаючи разом з героями події, на практиці засвоюють духовний посил оригінальної казки, а процес осучаснення, потребує від дитини глибокого аналізу початкового варіанту, що допомагає їм самим, на основі пережитого досвіду співчування героям, а не протрактованої батьками чи вчителями аксіоми, засвоїти мораль, яку вони, виходячи з кімнати, забирають із собою як цінний подарунок.

Отже, розвиток цього проекту є важливим для сучасної педагогіки, для виховання дітей, які стануть Людьми з великої літери. Ми і надалі плануємо розвивати наш проект і наступним у черзі є відкриття

інтерактивної «Сонячної галереї», де будуть розміщені роботи студентів і дітей, розвиватимемо сторінки у соціальних мережах із фотозвітами наших заходів та цікавими лайфхаками для батьків та вчителів, а також хочемо презентувати наш проект польським колегами, щоб залучившись їх підтримкою, перекласти збірку польською мовою.

Також, ми вирішили зробити перший екземпляр збірки у форматі «скрапбукінгу», адже такий формат допоможе привернути увагу дітей і заохотити їх до праці, бо яскраве оформлення, цікаві розвороти для маленьких письменників є зацікавлюючим фактором. На сьогодні, ця збірка вже готова.

Висновки. Маємо надію, що наша праця не залишиться непоміченою і буде користуватися попитом серед учителів, батьків та дітей, які будуть разом читати, обговорювати та осмислювати, пізнаючи цей світ у чарівній кімнаті казки, як того і хотів Василь Олександрович Сухомлинський. Варто зазначити, що істина, яку висловив Василь Олександрович і досі лишається незмінною: «...читання в роки дитинства – це передусім виховання серця, доторкання людського благородства до потаємних куточків дитячої душі. Слово, що розкриває благородні ідеї, назавжди відкладає в дитячому серці зернятка людяності, з яких складається совість» [Сухомлинський, 1969: с. 74].

ЛІТЕРАТУРА

- Сухомлинський, 1969* – Сухомлинський В. А. Сердце отдаю детям / Василий Александрович Сухомлинский. – К. : Рад. шк., 1969. – 248 с.
- Ткаченко, 1999* – Ткаченко Г. М. Виховання школярів засобами слова у творчій спадщині В. О. Сухомлинського: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – К., 1999. – 198 с.
- Літературна спадщина..., 2016* – Літературна спадщина В. О. Сухомлинського як джерело патріотичного виховання молодших школярів / О. Я. Савченко // Педагогічний пошук. – 2016. – № 4. – С. 8–13. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedp_2016_4_3.
- Смаль, 1978* – Смаль В. З. Серце, віддане дітям (До 60-річчя з дня народження В. О. Сухомлинського) / В. З. Смаль // Радянська школа. – 1978. – № 9. – С. 35–43.
- Американські школи...* – «Американські школи: читання на килимку, батьки на уроках і гавайські танці» Катерина Тищенко. Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/society/2016/04/6/210429>.

REFERENCES

- Sukhomlynskyi, 1969* – Sukhomlynskyi V. A. Serdtse otdaiu detiam / Vasylyi Aleksandrovych Sukhomlynskyi. – K. : Rad. shk., 1969. – 248 s.
- Tkachenko, 1999* – Tkachenko H. M. Vychovannia shkoliariv zasobamy slova u tvorchii spadshchyni V.O. Sukhomlynskoho: Dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01. – K., 1999. – 198 s.
- Literaturna spadshchyna..., 2016* – Literaturna spadshchyna V. O. Sukhomlynskoho yak dzherelo patriotychnoho vykhovannia molodshykh shkoliariv / O. Ya. Savchenko // Pedagogichnyi poshuk. – 2016. – № 4. – S. 8–13. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedp_2016_4_3
- Smal, 1978* – Smal V. Z. Sertse, viddane ditiam (Do 60-richchia z dnia narodzhennia V. O. Sukhomlynskoho) / V. Z. Smal // Radianska shkola. – 1978. – № 9. – S. 35–43.
- Amerykanski shkoly...* – «Amerykanski shkoly: chytannia na kylymku, batky na urokakh i havaiski tantsi» Kateryna Tyshchenko. Rezhym dostupu: <https://life.pravda.com.ua/society/2016/04/6/210429/>